

УДК: 657.631

В.В. Кравченко, викл.

Кіровоградський інститут регіонального управління та економіки

Проблеми та перспективи розвитку внутрішнього аудиту в сучасних умовах господарювання

Розкрито сутність внутрішнього аудиту, як складової внутрішньогосподарського контролю, визначено основні напрямки вирішення проблеми якості організації служби внутрішнього аудиту. **внутрішній аудит, зовнішній аудит, внутрішньогосподарський контроль, аудитор, Національний банк України, суб'єкти підприємницької діяльності, фінансово-господарська діяльність, незалежність, стандарти аудиту**

В умовах сучасних загальносвітових інтеграційних процесів система управління комерційними організаціями – планування, облік та контроль вибірково-господарської діяльності – дуже змінилася, водночас необхідність врахування інтересів власників комерційних структур, їх акціонерів, працівників вимагає застосування інноваційних методів. Практика свідчить, що на сьогодні найкращим інструментом ринкових змін у комерційній діяльності є впровадження системи внутрішнього аудиту [4].

На жаль в Україні недооцінюється значення внутрішнього аудиту як самостійного виду контролю. Це пов'язано з відсутністю в достатньому обсязі необхідної інформації з методики створення, значення, функцій, об'єктів, прийомів та засобів внутрішнього аудиту, що і визначає актуальність теми дослідження.

Значний внесок у розвиток наукової думки про внутрішній контроль належить вченим: Б. Усач, Л. Нападовська, А. Богомолів, М. Білуха, Ю.Воропаєв, Є. Калюга, В. Сопко, Ф. Бутинець, І. Дмитренко та інші.

У дослідження проблем сутності, функцій та змісту внутрішнього контролю, його місця у системі наук внесли такі відомі зарубіжні вчені як Е. Аренс, Р. Адамс, Р. Додж, Дж. Лоббек, Дж. Робертсон, А. Роджер.

Водночас слід відмітити відсутність достатньої кількості науково-практичних розробок саме внутрішньому аудиту.

Серед вітчизняних фахівців найбільше уваги питанням методології і організації внутрішнього аудиту приділив проф. Рудницький В.С. Віддаючи належне напрацюванням фахівців у сфері даного питання, слід відзначити, що внутрішній аудит швидко розвивається паралельно із зовнішнім, внаслідок цього виникають нові проблеми, які потребують розв'язань. В той же час між ними посилюється взаємодія: стандарти зовнішнього аудиту передбачають використання роботи внутрішніх аудиторів при проведенні аудиторських перевірок.

Метою статті є наукове обґрунтування ролі внутрішнього аудиту в діяльності підприємства та визначення основних проблем розвитку внутрішнього аудиту в сучасних умовах господарювання.

В економічно розвинутих державах внутрішньому аудиту приділяється така ж сама пильна увага, як і зовнішньому (аудиторські комітети зобов'язані створювати всі компанії, акції яких котуються на біржі). Але, якщо становлення зовнішнього аудиту в Україні вже відбулося, то вітчизняний внутрішній аудит і в професіональному, і в законодавчому, і в інституціональному аспектах знаходиться ще в початковому стані розвитку. Внутрішній аудит – це незалежна експертна діяльність аудиторської служби

(відділу внутрішнього аудиту, аудитора) суб'єкта господарювання для перевірки і оцінки адекватності, ефективності системи внутрішнього контролю та якості виконання призначених обов'язків працівниками. Відповідальність за організацію внутрішнього аудиту несе керівник підприємства, який зобов'язаний організувати безперервний процес ефективного контролю в усіх підрозділах підприємства, а також організувати взаємовідносини зі всіма підрозділами і зовнішніми компетентними організаціями з питань контролю фінансово-господарської діяльності. Одним із принципів внутрішнього аудиту, як і зовнішнього, є його незалежність [3].

Внутрішній аудит є частиною внутрішнього контролю, метою якого є забезпечення достатньої впевненості щодо досягнення наступних базових цілей:

- а) достовірність та правдивість інформації;
- б) виконання правил, планів, процедур, законів, положень та контрактів;
- в) забезпечення захисту активів;
- г) економне та ефективне використання ресурсів;
- д) досягнення поставлених цілей діяльності та окремих програм.

Іншими словами, це внутрішні правила та процедури контролю, запроваджені керівником підприємства для забезпечення стабільної й ефективної діяльності підприємства, дотримання внутрішньогосподарської політики, збереження і раціональне використання активів підприємства, запобігання та розкриття фальсифікацій помилок, точність і повнота бухгалтерських записів, своєчасна підготовка надійної фінансової інформації. Відмінності внутрішнього контролю від внутрішнього аудиту полягають в тому, що до першочергових обов'язків контролерів належить запобігання та виявлення помилок, розкрадань тощо; тоді як метою внутрішнього аудиту є вдосконалення діяльності організації в цілому. А це означає, що перед аудитором ставляться більш поширені цілі та завдання, ніж перед контролюючим суб'єктом.

Варто підкреслити, що аудит, як і будь-яка діяльність, пов'язаний з законодавством, згідно якого він стандартизується та нормується. Але це стосується переважно зовнішнього аудиту. Стандартів, що регулюють функціонування внутрішнього аудиту немає (за винятком нормативних документів Національного банку України (далі НБУ) з регламентації внутрішнього аудиту в комерційних банках України), і це зменшує поширення передового досвіду в цій сфері діяльності на інших підприємствах. З іншого боку, відсутність будь-яких обмежень на зміст і форми проведення внутрішнього аудиту стимулює розробку суб'єктами господарювання власних форм реалізації його функцій.

Потреба у створенні внутрішнього аудиту в Україні виникає на великих підприємствах з різними видами діяльності, зі складною розгалуженою структурою і великою кількістю територіально віддалених філій, дочірніх підпорядкованих підприємств. Робота фахівців внутрішнього аудиту в цьому напрямі полягає, насамперед, в уніфікації і стандартизації облікових процесів для правильного формування зведеної чи консолідованої зовнішньої і, перш за все, внутрішньої звітності. Працівники бухгалтерських служб, територіально відокремлених структурних підрозділів, дочірніх і залежних підприємств не завжди дотримуються єдиної методики ведення бухгалтерського обліку і, особливо, його підсистеми – управлінського обліку. Внаслідок відсутності єдиного методологічного підходу одні й ті ж операції відображаються по-різному, а це може стати причиною невірогідності консолідованої звітності. Така недостовірність звітності, у свою чергу, не дає змоги керівництву оцінити реальне фінансове становище господарюючого суб'єкта в цілому і правильно визначити напрями його подальшого розвитку. Крім того, фахівці служби

відділу внутрішнього аудиту можуть залучатись як експерти при виникненні розбіжностей між головною компанією і підприємствами, що входять до її структури. Вони можуть за розпорядженням керівництва визначати доцільність та ефективність здійснення окремих операцій, правильність відображення їх у системі обліку та звітності, надання інформації менеджерам. У разі виявлення під час здійснення контролю невідповідностей (відхилень, помилок, шахрайства тощо) внутрішній аудитор надає власнику та менеджерам рекомендації щодо коригування діяльності або системи управління, які, відповідно, знаходять своє відображення в обліку.

В Україні впровадження внутрішнього аудиту розпочалось з банківських установ. Саме НБУ своєю постановою зобов'язав комерційні банки запровадити внутрішній аудит [2].

Організаційно внутрішній аудит банку підпорядковується безпосередньо його керівнику (Голові правління банку), тобто служба внутрішнього аудиту повністю незалежна від проведення всіх операцій банку та його структурних підрозділів. Більшість керівників господарюючих суб'єктів поки що не приділяють особливої уваги впровадженню системи внутрішнього аудиту і це пов'язано в першу чергу з тим, що проблеми фінансової стратегії та контролю покладені в більшості випадків на головного бухгалтера. Такий стан контролю нерідко призводить до негативних наслідків.

Таким чином, на нашу думку було б доцільно запровадити внутрішній аудит в інших комерційних підприємствах України.

Розглядаючи питання щодо форми організації служби внутрішнього аудиту на окремому підприємстві, слід відзначити, що це повинно вирішуватися власником або керівником в залежності від цілей та задач, поставлених перед цією службою. У будь-якому випадку служба внутрішнього аудиту повинна бути укомплектована професійно придатними, кваліфікованими кадрами, які здатні виконати покладені на них функціональні обов'язки.

На нашу думку, ефективність роботи служби внутрішнього аудиту тим вища, чим менші її функціональні зв'язки з іншими підрозділами. Обмеження відносин із різними службами та їх мінімізація мають позитивний вплив на вирішення окресленого кола питань. У протилежному разі, їх діяльність розширюється настільки, що результатом роботи стає не вирішення проблем, а їх констатація або фіксування.

Якщо визначати оцінку ефективності роботи внутрішніх аудиторів, то витрати на утримання служби внутрішнього аудиту не йдуть у жодне порівняння із тим позитивним ефектом, який є наслідком її роботи. Існують випадки, коли позитивний ефект лише від однієї консультації суттєво перевищує витрати на утримання служби внутрішнього аудиту.

Функціонування служби внутрішнього аудиту на підприємстві, за умови додержання вимог до її організації, є надійною гарантією недопущення в майбутньому необґрунтованих і незаконних дій працівників підприємства, неправильних та неефективних управлінських рішень.

Таким чином, нами визначені основні напрямки вирішення проблеми якості організації служби внутрішнього аудиту на підприємствах України. Але, дана проблема потребує свого подальшого дослідження та вирішення.

Наявність ефективного внутрішнього аудиту стає невід'ємною складовою успішного розвитку господарської діяльності в умовах швидких змін зовнішнього середовища, ускладнення процесів управління, розподілу функцій володіння та управління бізнесом. Наскільки при цьому внутрішній аудит стане корисним, залежить від завдань, які будуть перед ним поставлені.

Враховуючи вище зазначене, можна констатувати, що внутрішній аудит є одним із видів внутрішньогосподарського контролю суб'єктів підприємницької діяльності. Разом з тим, слід підкреслити, що вітчизняний внутрішній аудит значно відрізняється від зарубіжного, а саме: відсутністю професійних стандартів та єдиних вимог до професійного рівня внутрішніх аудиторів, умовністю незалежності внутрішнього аудиту.

Список літератури

1. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 14.09.2006 р. № 140: [електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>
2. Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 20.03.1998 р. № 114.
3. Давидов Г.М. Аудит:[Підручник]/ Г.М.Давидов. – К.: Знання, 2004. – 511 с.
4. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики. – К.: АПУ, 2006. – 1144 с.
5. Немченко В.В. Практичний курс внутрішнього аудиту: [Підручник] / В.В.Немченко, В.П.Хомутенко, А.В.Хомутенко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
6. Редько О.Ю. Аудит в Україні. Морфологія: [Монографія] / О.Ю.Редько. – К.: ДП «Інформ-аналіт. агентство». – 2008. – 493 с.

В. Кравченко

Проблемы и перспективы развития внутреннего аудита в современных условиях хозяйствования

Раскрыта сущность внутреннего аудита, как составной внутрихозяйственного контроля, определены основные направления решения проблемы качества организации службы внутреннего аудита.

V. Kravchenko

Problems and prospects of internal audit development in modern conditions of management

The essence of internal audit as a component of internal control, identified the main direction as the solution of the internal audit.

Одержано 14.04.10